

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 181g/2023

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 199 alineatele (3)
și (8) din Codul de executare
(*transferul persoanelor condamnate II*)

CHIȘINĂU

14 decembrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Sorina Munteanu, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 18 iulie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 14 decembrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 199 alineatele (3) și (8) din Codul de executare, ridicată de dna avocat Aliona Dragomir, în interesele dlui Denis Russu, parte în dosarul nr. 10-673/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Victor Rațoi de la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Circumstanțele litigiului principal, așa cum au fost formulate de autorul excepției, pot fi rezumate după cum urmează.

4. Dl Denis Russu își execută pedeapsa penală în Penitenciarul nr. 17 din orașul Rezina. Fiind parte într-un dosar la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, judecătorul a emis o încheiere prin care a dispus escortarea și deținerea sa pentru două zile la Penitenciarul nr. 13 din municipiul Chișinău, în vederea asigurării prezenței sale la o ședință de judecată. Prin aceeași încheiere, dl Denis Russu a fost informat că poate refuza escortarea și prezența sa la ședință.

5. Avocata dlui Denis Russu a depus o cerere la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, prin care a solicitat escortarea clientului său direct la sediul instanței în ziua ședinței, fără a fi deținut în Penitenciarul nr. 13. De asemenea, dl Denis Russu a informat judecătorul de caz că, în trecut, au existat situații în care a fost escortat la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, fără a fi deținut în Penitenciarul nr. 13.

6. În final, ședința de judecată a avut loc prin intermediul videoconferinței, fără prezența fizică a deținutului în sala de ședințe.

7. Dl Denis Russu a formulat o plângere prin care a solicitat pornirea urmăririi penale în privința angajaților Administrației Naționale a Penitenciarelor, care, în opinia sa, sunt responsabili de neexecutarea încheierii prin care s-a dispus escortarea. Procurorul cazului a refuzat declanșarea urmăririi penale, făcând trimitere, după cum afirmă autorul sesizării, la prevederile articolului 199 alin. (3) din Codul de executare.

8. Dl Denis Russu a contestat la judecătorul de instrucție ordonanța prin care s-a refuzat începerea urmăririi penale. În ședința de judecată din 29 iunie 2023, dna avocat Aliona Dragomir a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 199 alineatele (3) și (8) din Codul de executare.

9. Printr-o încheiere din 14 iulie 2023, Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

10. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 16 Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 24 Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

„(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.

(2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

[...].”

Articolul 36 Dreptul la ocrotirea sănătății

„(1) Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.
[...].”

Articolul 37 Dreptul la un mediu înconjurător sănătos

„(1) Fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive.
[...].”

Articolul 53 Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

„(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.
(2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.
(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.
(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.
(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

11. Prevederile relevante ale Codului de executare, adoptat prin Legea nr. 443 din 24 decembrie 2004, sunt următoarele:

Articolul 199 Transferarea și escortarea condamnaților

„[...]

(3) Transferarea temporară a condamnatului într-un penitenciar de un tip mai sever sau într-un izolator de urmărire penală, în alte cazuri decât cele prevăzute la art.198 alin.(2) din prezentul cod, dacă această transferare este necesară pentru participarea condamnatului în instanțele de judecată la

examinarea plângerilor depuse în baza art. 473¹ și 473² din Codul de procedură penală, se dispune de directorul Administrației Naționale a Penitenciarelor în baza încheierii instanței de judecată. Transferarea care se impune pentru efectuarea actelor procedurale cu privire la o infracțiune săvârșită de o altă persoană decât condamnatul se dispune la citarea instanței de judecată sau organului de urmărire penală și doar cu acordul condamnatului exprimat în acest sens.

[...]

(8) În timpul transferării, condamnatului îi sunt asigurate condiții adecvate de aerisire și iluminare. La transferare se va lua și dosarul personal al condamnatului. Condamnatul are dreptul la un bagaj de mână cu strictul necesar de igienă personală, documente și alte bunuri, a cărui greutate nu va depăși 20 de kg. Alte bunuri aflate în posesia condamnatului rămân în custodia locului de detenție și se ridică de o rudă sau altă persoană indicată de condamnat ori de către condamnat după eliberarea sa din detenție.

[...].”

12. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele

Articolul 300 Sfera controlului judiciar

„[...]

(2) Judecătorul de instrucție examinează plângerile împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală și ale organelor care exercită activitate specială de investigații dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plângerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plângerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege.

(3) Judecătorul de instrucție examinează plângerile împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului care nemijlocit exercită acțiuni de urmărire penală dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plângerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plângerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege.

[...]

(4) Demersurile, plângerile și cererile înaintate conform prevederilor alin. (1)–(3)² se examinează de către judecătorul de instrucție la locul efectuării urmăririi penale sau a măsurii speciale de investigații și pot fi examinate prin intermediul videoconferinței, ce se dispune prin încheiere motivată, care poate fi atacată o dată cu încheierea emisă asupra fondului demersurilor, plângerilor sau cererilor înaintate.

[...].”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

13. Autorul excepției susține că articolul 199 alin. (3) din Codul de executare nu stabilește în mod clar cazurile în care este obligatorie transferarea temporară a condamnatului într-un penitenciar cu un regim mai sever sau într-un izolator de urmărire penală, în vederea asigurării

participării sale la ședințele de judecată în care are statut de petiționar, victimă sau parte vătămată.

14. Potrivit autorului excepției, prezența deținutului la ședințele de judecată este necesară pentru a-i asigura garanțiile dreptului la un proces echitabil. Totuși, transferarea deținutului din Penitenciarul nr. 17 în Penitenciarul nr. 13 pentru a participa doar la o ședință de judecată reprezintă o măsură nerezonabilă, pentru că condițiile de detenție din Penitenciarul nr. 13 nu sunt conforme standardelor cerute de articolul 3 din Convenția Europeană.

15. Autorul excepției menționează că legislatorul a reglementat posibilitatea judecătorului de instrucție de a examina contestațiile prin intermediul videoconferinței. În situația în care un deținut formulează o plângere penală împotriva acțiunilor angajaților penitenciarului, examinarea contestațiilor care vizează o asemenea plângere trebuie să aibă loc în condiții de confidențialitate, condiții care nu pot fi asigurate dacă ședința se desfășoară prin intermediul videoconferinței. Altfel spus, în aceste cazuri trebuie să fie asigurată prezența fizică a persoanei deținute la ședință, dar nu prin transferarea în alt penitenciar sau într-un izolator, ci prin escortarea acesteia direct la sediul instanței de judecată în ziua ședinței. De altfel, autorul excepției a afirmat că în practică există cazuri în care deținuții sunt aduși direct la sediul instanței.

16. Autorul excepției a afirmat incidența articolelor 16, 20, 23, 24, 36, 37, 53 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

17. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

18. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de executare, ține de competența Curții Constituționale.

19. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul unei părți în proces. Astfel, Curtea constată că sesizarea este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

20. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă articolul 199 alineatele (3) și (8) din Codul de executare.

21. Textul „documente și alte bunuri, a cărui greutate nu va depăși 20 kg” din articolul 199 alin. (8) din Codul de executare a constituit anterior obiectul unei sesizări la Curtea Constituțională. Curtea a respins ca inadmisibilă sesizarea în discuție pentru că autorul nu a prezentat argumente care să demonstreze caracterul neconstituțional al prevederilor contestate (a se vedea DCC nr. 75 din 1 iunie 2021, § 21). Curtea observă că și în prezenta cauză, autorul excepției nu a motivat neconformitatea prevederilor articolului 199 alin.(8) din Codul de executare cu Constituția. Deși în cererea de ridicare a excepției autorul a solicitat verificarea constituționalității articolului 199 alineatele (3) și (8) din Codul de

executare, în motivarea sesizării autorul se referă doar la alineatul (3). Prin urmare, ca în Decizia nr. 75 din 1 iunie 2021, Curtea respinge drept inadmisibil capătul de cerere care se referă la articolul 199 alin. (8) din Codul de executare, pentru că autorul nu a prezentat argumente referitoare la neconstituționalitatea acestuia.

22. Curtea a stabilit în jurisprudența sa, ca o condiție de admisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate, și faptul că prevederile contestate trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei (HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, punctul 1 din dispozitiv; DCC nr. 64 din 29 iunie 2023, § 16). Așadar, Curtea trebuie să verifice dacă prevederile articolului 199 alin. (3) din Codul de executare, în privința cărora autorul a prezentat argumente, sunt aplicabile în litigiul în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

23. Din circumstanțele descrise de autorul excepției, Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză în care autorul excepției a contestat la judecătorul de instrucție o ordonanță a procurorului prin care a fost refuzată începerea urmăririi penale. Potrivit autorului excepției, procurorul a făcut trimitere la articolul 199 alin. (3) din Codul de executare în motivarea ordonanței contestate. Așadar, Curtea admite că judecătorul de instrucție ar putea aplica prevederile în discuție în procesul examinării legalității ordonanței procurorului.

24. Curtea constată că, deși autorul excepției a afirmat caracterul contradictoriu al articolului 199 alin. (3) din Codul de executare cu articolele 16 (*egalitatea*), 20 (*accesul liber la justiție*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 24 (*dreptul la viață și la integritate fizică și psihică*), 36 (*dreptul la ocrotirea sănătății*), 37 (*dreptul la un mediu înconjurător sănătos*), 53 (*dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică*) și 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) din Constituție, în motivarea sesizării acesta a criticat modul în care prevederile contestate au fost aplicate de autorități.

25. Cu privire la argumentul potrivit căruia articolul 199 alin. (3) din Codul de executare nu stabilește în mod clar cazurile în care este obligatorie transferarea temporară a condamnatului, în vederea asigurării participării sale la ședințele de judecată, Curtea constată că, potrivit normei analizate, transferarea deținutului se efectuează pe baza încheierii instanței de judecată sau la citarea instanței de judecată sau a organului de urmărire penală. Altfel spus, transferarea deținutului este obligatorie în toate situațiile în care instanța dispune astfel, cu excepția cazului în care deținutul refuză acest fapt. În acest context, articolul 120 din Constituție stabilește că este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului.

26. Referitor la competența judecătorului de instrucție de a dispune examinarea unei contestații prin intermediul videoconferinței sau cu prezența fizică a petiționarului deținut, Curtea subliniază că această chestiune presupune o analiză de la caz la caz, analiză care are un caracter concret, nu abstract. Curtea Constituțională nu analizează cazuri concrete. Judecătorii de instrucție trebuie să evalueze circumstanțele particulare ale

fiecărui caz și să decidă dacă contestația trebuie examinată în condiții de confidențialitate, cu prezența fizică a persoanei deținute, sau prin intermediul videoconferinței.

27. Potrivit autorului excepției, atunci când este necesară prezența unui deținut la o ședință de judecată, în altă localitate, acesta trebuie să fie escortat direct la sediul instanței de judecată, fără a fi deținut într-un alt loc de detenție. Curtea notează că și acest argument ridică o problemă de aplicare a legii execuțional-penale. În acest sens, autorul excepției a afirmat că în practică există cazuri în care deținuții sunt aduși direct la sediul instanței. Curtea admite că instituțiile care asigură executarea pedepselor penale sunt mai bine plasate să decidă referitor la modul de gestionare a transferului condamnaților în condiții de siguranță și având în vedere resursele disponibile. Important este să fie respectat principiul proporționalității, astfel încât să fie evitate, pe cât este posibil, suferințele negative care le pot fi provocate deținuților în timpul transferării sau al detenției temporare într-un alt penitenciar.

28. Având în vedere că chestiunile legate de interpretarea și de aplicarea legii nu țin de competența Curții Constituționale, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate în discuție nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 199 alineatele (3) și (8) din Codul de executare, ridicată de dna avocat Aliona Dragomir, în interesele dlui Denis Russu, parte în dosarul nr. 10-673/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 14 decembrie 2023

DCC nr. 181

Dosarul nr. 181g/2023